

## **STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ**

### **Imię i nazwisko autora rozprawy:**

mgr Alicja Górską

### **Stopień naukowy oraz imię i nazwisko promotora rozprawy:**

dr hab. prof. UŁ Piotr Sitarski

### **Temat rozprawy doktorskiej:**

Modele krytyki filmowej wobec przemian dyskursu krytycznofilmowego w Polsce

Tematem niniejszej pracy jest teoretyczne wyodrębnienie strategii działalności krytyków filmowych w formie ich swoistej typologii. Przedmiotem rozprawy jest również wskazanie różnic pomiędzy krytyką filmową a innymi działalnościami pokrewnymi, jak np. recenzenctwo filmowe oraz zweryfikowanie, czy istnieje złoty okres działalności krytycznofilmowej w Polsce. Do opracowania powyższych zagadnień wykorzystane zostały przede wszystkim wypowiedzi samych przedstawicieli środowiska krytycznego od momentu jego formowania się do czasów współczesnych. Praca składa się ze wstępu, ośmiu rozdziałów oraz zakończenia.

W pierwszym rozdziale prześledzony został rozwój terminów związanych z krytyką oraz recenzowaniem. Z jednej strony poczynione zostało to na podstawie polskich słowników, z drugiej zaś – na podstawie obserwacji badaczy zajmujących się podobną tematyką (Piotra Zwierzchowskiego, Barbary Gیزی, Małgorzaty Hendrykowskiej, Marka Hendrykowskiego oraz Bogusława Skowronka). Stworzona została także robocza definicja własna krytyki filmowej. Znaczną część rozdziału pierwszego zajęła również próba ustalenia, kiedy narodziła się w Polsce pełnoprawna krytyka filmowa.

Kolejne siedem rozdziałów poświęcono konkretnym typom działalności krytycznych. Są to kolejno: krytyk-pośrednik (w relacji z widzami, twórcami oraz teoretykami), krytyk-autor (rozumiany jako osoba o specyficznym stylu wypowiedzi, reprezentant konkretnych postaw lub autor totalny), krytyk-narrator historii (pojmowany jako twórca kanonu oraz typolog zjawisk), krytyk-edukator (w kontekście oczekiwań władzy w różnych okresach oraz nauczyciel języka filmowego), krytyk-erudyta, krytyk-widz i krytyk-marketingowiec. W każdym z tych rozdziałów opisano różnorodne sposoby realizacji wskazywanych funkcji działań krytyków oraz ich przemiany na przestrzeni czasu. Jako punkty zwrotne dla rewidowania istniejących postaw lub wykształcania się nowych typów działalności krytycznej wskazano przede wszystkim zmiany polityczne (okres

przed II wojną światową, zmienna polityka PRL, transformacja ustrojowa) oraz technologiczne (pojawienie się Internetu oraz smartfonów), niemniej poszczególne realizacje wyodrębnionych modeli podlegają również unikatowym, węższym czynnikom wpływającym na ich kształt kiedyś oraz dzisiaj.

W zakończeniu dysertacji nie tylko podsumowane zostały wcześniej postawione tezy, ale także podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy istniała złota era krytyki filmowej w Polsce oraz co właściwie miałyby się kryć pod pojęciem tejże złotej ery.

## **DISSERTATION SUMMARY**

### **Name of the author of the dissertation:**

Alicja Górska, MA

### **Academic degree and name of the dissertation supervisor:**

Piotr Sitarski, Ph.D., Prof. of the University of Łódź

### **Dissertation topic:**

Models of film criticism in the face of transformations of critical-film discourse in Poland

The subject of this dissertation is the theoretical distinguishing of film critics' activity strategies in the form of their specific typology. The goal of the dissertation is also to identify the differences between film criticism and other related activities, such as film reviewing, and to verify whether there is a golden age (period) of film criticism in Poland. To study the issues mentioned above, mainly the statements of the representatives of the critics community themselves (from the time of its formation to the present day) have been used. The study contains an introduction, eight chapters and a conclusion.

The first chapter traces the development of terms related to criticism and reviewing. On the one hand, this was done on the basis of Polish dictionaries, and on the other - on the basis of the observations of researchers dealing with similar topics (Piotr Zwierzchowski, Barbara Giza, Małgorzata Hendrykowska, Marek Hendrykowski and Bogusław Skowronek). A working definition of film criticism was also created by the author of this dissertation. A significant part of Chapter One was also taken up with an attempt to determine when full-fledged film criticism was born in Poland.

The next seven chapters are focused on specific types of critics' activity. These are, in turn, the critic-mediator (in relation to viewers, filmmakers and theorists), the critic-author (understood as a person with a specific style of expression, a representative of specific attitudes or a total author), the critic-narrator of history (understood as a creator of the canon and a typologist of phenomena), the critic-educator (in the context of the expectations of the governments in different periods; and understood as a teacher of film language), the critic-erudite, the critic-viewer and the critic-marketer. Each of these chapters describes the various ways in which the indicated functions of critics' activities are realized, as well as their transformations over time. As turning points for the

revision of existing attitudes or the formation of new types of critics' activity, mainly some political changes (the period before World War II, the changing politics of the People's Republic of Poland, political transformation) and technological changes (the emergence of the Internet and smartphones) are being taken under consideration by the author. However, the specific exemplifications of the identified models are also subject to unique, narrower factors affecting the shape of those models in the past and today.

The dissertation concludes by not only summarizing the theses posed earlier, but also attempting to answer the question of whether a golden era of film criticism in Poland has ever existed or not, and what would actually be implied by the very idea of this golden era.